

vat od nás i odjinud. Knut Walf zřejmě zamýšlí svou práci jako práci kontinuální, jinak ani nelze. Vážnější omezení je v tom, že chybí jakékoli rozlišení kvality a charakteru citovaných knih, takže se tu vedle vynikajících a podstatných titulů objevují bez jakéhokoli rozlišení i tituly sporné anebo ryze komerční. Vystoupit nad toto omezení by ovšem znamenalo vystoupit z možnosti individuální práce a navázat na Walfův důležitý počin projektem kolektivním a mezinárodním. To stojí za zamýšlení.

OLDŘICH KRÁL

Thorwald Dethlefsen:

Osud jako šance.

Brno:

O. Svoboda 1992, 208 s.

Mnoho lidí ještě nevzalo na vědomí překvapivý obrat ve vývoji religiozity v mnoha zemích západní civilizace. Místo očekávaného vítězství skeptické racionality a přímočarého pragmatismu se obnovil smysl pro tajemství a symbol a vzdala se vlna nového hledání a případně i nacházení duchovních cílů a cest k nim. Částečně uvádí tento šturm spirituální revoluce do nového pohybu tradiční náboženská společenství, jejichž některé proudy vykazují nebývalou vitalitu. Velký proud se ale přelil do nové spirituality, která nepotřebuje na sebe brát výlučně náboženský ráz. O bozích, Bohu či poněkud neurčitěm Božství něco ví, ale v tom není hlavní zájem. Hlavní nápor nových iniciativ směřuje do individuálního a společenského života. Hledá se nový životní styl v souladu s hlubinami duše, s rytmy kosmu a v jednotě s celkem života.

Stranou od těchto proudů, i když s jistou mírou sympatií, stojí britská autorka Eileen Barkerová, která se snaží ne jen referovat o faktech, ale také hledat souvislosti. S porozuměním, i když také spíše zvnějšku, se novým duchovním proudům věnuje v kontextu s duchemoderní kulturou rakouský autor P. Koslowski. Více méně polemicky vyhrocení vůči novým proudům jsou Ital Massimo Introvigne a jeho spolupracovníci kolem katolického mezinárodního Centra pro studium nových náboženství a John Butterworth

s protestantským zázemím, známý jako spoluautor úspěšné populární knihy *Víry a vyznání*. Pokud si přejeme doplnit tyto diskuse svědectvím o nových spirituálních proudech zevnitř, od jejich stoupců, dožíváme se nejčastěji zklamání, protože mezi přčetnými tituly je málo co užitečné v roli partnerského textu pro odbornou diskusi. V nepřeberné nabídce "duchovně orientované" či esoterní literatury sledujeme nesčetně trapností, dětinského napodobování nepochopěných vzorů, senzací a povrchností. Proto je kniha Thorwalda Dethlefsena příjemným osvěžením. Autor spojuje angažovanost v západním esoterismu s akademickou bází svého uvažování. Kombinuje vzdělání a zkušenost psychologa a psychoterapeuta s reflexí vlastního esoterního přístupu k realitě.

Autor prezentuje rovnou a bez obalu esoteriku jako nevědecký způsob pozorování skutečnosti. (Při poněkud jemnějším názvosloví bychom snad mluvili o způsobu mimovědeckém.) Ví dobře z kulturních souvislostí, že takový specifický přístup k realitě sám o sobě esoteriku nediskvalifikuje. Jen je třeba udělat jasno v tom, že se mýlí ti astrologové, homeopati a další, kteří chtějí sladit svou nauku a praxi s tradiční vědou. Mluví o kolmém či příčném přístupu. Pro toto zažívání světa je charakteristická hojná aplikace analogií. Italský autor Michele Moramarco vidí tento okultní přístup jako deviaci uměleckého nazírání. To ale také znamená jejich těsné sousedství. Společnými rysy by byly transracionální postupy, holistické pojetí světa a přesvědčení, že takový styk s realitou vede k vnitřní transformaci.

Hypnózu se autor zabývá i přesto, že do oblasti esoteriky nepatří. Bezelstně přiznává, že to činí proto, že hypnóza má pro zájemce o okultismus zvláštní půvab. Poté, co pustil jistou terapeutickou funkci hypnózy vzhledem k symptomům, říká, že je pro esoterickou cestu spíše nebezpečná. Je v ní aspekt moci nad druhým a to vždy nese v sobě riziko. Astrologie není v Dethlefsenově pojetí předpovídáním budoucnosti a nějaký vliv hvězd na lidské osudy ostatně nelze vědecky prokázat. Mezi stavy myslí a osudy na straně jedné a hvězdnými konstelacemi na straně druhé je analogie. Jiní neromovaní autoři tu mluví o akauzální synchronicitě. Pokud nejsme ochotni rezignovat na přirozené tíhnutí

lidské mysli ke kauzálnímu výkladu, bude třeba se odpoutat od empirie a přenést na poněkud filozofičtější rovinu. Tam můžeme s autorem nazírat archetypické principy, které prostupují příčně všemi rovinami. Horoskop má spíše roli učebního plánu života. Životní rytmy totiž samy neurčují detailní průběh událostí, spíše nabízejí lekce, jímž není možno se vyhnout. Kdo sám a tvořivě včlení do běhu dní princip, který se mu nabízí, prošel jednou takovou životní lekcí úspěšně. Pokud vzdoruje, může se týž archetyp provalit do jeho života v podobě osudové rány.

Co nejvíce se vymykají běžné esoterní spisbě autorovy úvahy o nemoci. Odmítá kult zdraví charakteristický pro mentalitu nového věku a necení nějak výrazně výše alternativní léčebné postupy ve srovnání s klasickou medicínou. Nemoc pokládá za sice násilnou a nedobrovolnou, leč v jistém smyslu nutnou konfrontaci člověka s archetypickým principem, jenž vstupuje do životního průběhu proto, aby člověk provedl další etapu jeho životního zrání. Nemoc má být překonána, ale její prodělání až do uzdravení má samo v sobě smysl. Zdraví je mezním pojmem a lze je těžko vymezit. Nemocná je totiž především sama lidská přirozenost. Konkrétní choroby jsou výrazem této hlubinné nemoci, ale zároveň prostředky k jejímu překonání. Autor preferuje spiritualizované léčebné prostředky, jak je poskytuje homeopatie, zvláště v tzv. vysokých potenciích, kde už účinná látka není fyzicky vykazatelná.

Pokus o přeznačení křesťanské doktríny o stvoření a prvotního hříchu je neumělý a ukazuje, že autor nepochopil biblický smysl tohoto příběhu. Teprve kdyby se mu to podařilo, měla by smysl nějaká nová, objevná interpretace. O kontroverzním tématu reinkarnace pojednává velmi stručně, nenajdeme tam naštěstí schémata stále omílaná v druhořadě okultní literatuře o odstranění reinkarnačních pasáží z bible. Pozoruhodná kapitola o každodenním životě jako rituálu šťastně knihu uzavírá. Znamená to vlastně vše činit a prožívat bděle, pozorně. Pěstovat všímavost vůči jemnostem a odstínům, prožívat skutečnost v její bohaté pestrosti, včetně skrytých vazeb a analogií. Esoterismus není věcí technik a nesmí být útekem od světa.

Autorovo kultivované a kritické podání látky dělá z knihy ne sice religionistický text,

ale zcela jistě zajímavý materiál. K obrazu nových spiritualit na pokraji náboženství patří samozřejmě i pokleslé podoby komerčního okultismu, ale zde se prokazuje, že předmět bádání může být zároveň partnerem dialogu.

ODILO ŠTAMPACH

Josef Wolf: Člověk ve světě náboženství.

Praha: Unitaria 1992, 163 s.

Když náboženství u nás před pár lety vystoupilo před tvář veřejnosti, prodělala očekávaný boom také informační literatura o něm. Vedle knížek vyznavačského a misijního zabarvení produkovali někteří autoři různé texty, včetně školních učebnic, které chtěly věcně informovat o náboženství v celé bohaté šíři, jak je můžeme potkávat u nás, ale i v širších kulturních obzorech. Mezi těmito texty zaujme názvem kniha Josefa Wolfa *Člověk ve světě náboženství*. Její autoritu předem podepře sdělení v předmluvě, že základem knihy jsou dva roky autorových přednášek na filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jaké překvapení nás však čeká, když knihu otevřeme!

Už namátkově prolístování a zběžné prohlednutí několika stran zřejmě soudného čtenáře odradí od dalších pokusů prokousávat se barokně kudrnatými větami, v nichž se někdy v bohatství přívlastků a odboček ztratí podmět nebo přísudek. Kdo si ale tu práci dá, je odměněn nesčetnými autorovými religionistickými objevy. Napřed se dozvíme, že to byl Lenin, kdo prohlásil náboženství za opium lidstva (s.9). Pak je historická mlha zahušťena mlhou zeměpisnou, když autor lokalizuje na tzv. západní polokouli, jak doslova říká, prakticky všechna náboženství založená na vztahu subjekt - objekt a v transcendentálním smyslu (s.21). Kant nebo Husserl by se jistě dost divili svému vlivu na náboženství v Americe!

Varna (kasta) kšatrijů, z níž pocházel Buddha, se Wolfovi proměnila v rod Kšatrijčů. Překvapující je také, že buddhismus je založen na učení o splynutí s myšlenkou dobra a osvícením. Splynutí s osvícením vás však